

Miért lettem lelkipásztor?

Nem tudom megmondani miért lettem lelkipásztor. A miért a racionalitás kérdése. Ha tudnék erre válaszolni, akkor képesnek kellene lennem felidézni életemnek azokat a napjait, valahol gimnáziumi diákéveim idején, amikor számbavettem, mit is fogok kezdeni érettségi után. Akkor emlékezmem kellene akkori önmagamra, amint magam elé képzelek különböző életpályákat, s aztán valamiképp arra az elhatározásra jutok, hogy a teológiára jelentkezem. De semmi ilyesmi nem jut az eszembe. Csak arra emlékszem, hogy gyerekkoromban erdész, vagy cukrász szerettem volna lenni.. Sajnos egyik sem lett belőlem. Valahogy csak azt vettem észre, hogy már teológus vagyok, mielőtt még döntöttem volna. Úgy van ez, azt hiszem, hogy életünk legtöbb nagy döntéséről sem tudjuk megmondani, hogy miért éppen úgy döntöttünk, ahogy döntöttünk, inkább csak utólag racionalizáljuk döntéseinket. Az korunk egyik mítosza, hogy az ember mindig előzetes és racionális mérlegelés nyomán hozza meg döntéseit. Sokkal inkább úgy van, azt hiszem, hogy az emberben már eleve munkálkodnak olyan erők, adottságok, vonzódások és taszítások, előzetes érzelmi beállítódások, amelyek aztán végül valamilyen döntésben, állásfoglalásban csúcsosodnak ki, s amely döntéseket azután utólag racionális magyarázatokkal indokolhatunk. Én például nem csak azt nem tudom, miért lettem lelkipásztor, azt sem tudom, hogy miért az a feleségem, aki. Mint ahogy az sem racionális döntés eredménye, hogy nem eszem csigát, vagy kutyahúst, pedig állítólag finom. Ezek, ha úgy tetszik, előítéletek. Ezeket persze igyekszünk palástolni, s legtöbbször a már eleve meglévő, homályos módon kialakult ítéleteinkhez keresünk érveket. Az emberi személyiség teljes valósága sok tekintetben nem más, mint előítéleteinek összessége. Döntéseink valódi eredete tehát legtöbbször a homályba vész, noha a magunk számára mindig logikusnak, magától értetődőnek tűnnek fel. A magunk számára döntéseink sorozata mindig racionálisnak tűnik föl, ellentmondás mentesnek, mindig csak a másikkal való kommunikáció figyelmeztet gondolkodásunk és magatartásunk következetlen jellegére. A miért kérdése hadd maradjon tehát megválaszolatlan. Ne tudom. Csak. Isten akaratából. Ami azt jelenti, hogy amikor én döntöttem, egy nálam nagyobb erő már eleve döntött felőlem, és nem tudtam mást tenni, csak engedelmessé válni. Gyenge voltam és erőtelen, tanácstalan és bizonytalan. Ezt a bizonytalan öntudatot a Debreceni Kollégium kiválóan táplálta bennem, a dunántúli falusi papgyerekekben a maga református ridegségével, homályos és hideg folyosóival, a kommunista püspöktől való, mindent átható félelem érzékelhető jelenlétével, a tisztántúltság dagályos kegyességével.

Úgy hogy racionálisan nézve inkább megmagyarázhatatlan, hogy miért jelentkeztem mégis a pesti Teológiára, hiszen a Kollégium éppen elég impulzust adott nekem ahhoz, hogy távol tartsam magamat ettől a református egyháznak nevezett homályos intézménytől. Azóta is sokszor ábrándozom arról, milyen jó is azoknak, akiket már nem kötnek ilyen skrupulusok. Milyen jó is lenne egyszer otthon maradni vasárnap délelőtt! Istenem, egy szabad vasárnap délelőtt! Otthon lenni egy klottgatyában, vagy elmenni a családdal kirándulni! Az lenne ám a boldogság! A perverzió öröme.

De hát nem tudom megtenni. Ott vagyok, s ilyenkor mindig arra gondolok, hogy vajon miféle erő tart itt engem, miféle erő nem engedi, hogy szabaduljak ettől az egyháztól, miféle erő kényszerít újra és újra, hogy szellemi energiáim száz százalékát ilyen kérdések megválaszolására pazaroljam. Mi ez a református egyház, amelyben egész eddigi életemet leéltem, s most már úgy tűnik, itt is maradok, számtalan szabadulási kísérletem után.

Nos, ha számot akarok adni életemről, mint lelkipásztorra válásom még le nem zárult történetéről, akkor azt kell mondjam, hogy ez a történet nem más, mint egy folyamatos kísérlet-sorozat egyetlen kérdés megválaszolására. A kérdés így hangzik: mi történik velem

miközben a magyar református egyházban, mint szellemi otthonomban önmagam rendeltetésének értelmére lelek. Lelkipásztorra válásom nem más, mint folyamatos reflexió arra a történeti, és történetiségén keresztül szellemi valóságra, a református egyházra, amelynek részként ismertem meg és ismertem fel önmagamot, mint ide tartozót Isten örök rendelése szerint. Lelkipásztorra válásom folyamata azt jelenti a számomra, hogy folyamatosan törekszem azzá válni, aki mindig is voltam az Ő egyházának részeként.

Lelkipásztorra válásom kezdete ahhoz az eszmélődéshez köthető, amikor a budapesti teológián rádöbbentem arra, hogy teológus vagyok, s egyszer csak teológusként a fehérvárcsurgói templom szószerén találtam magam. Aztán amikor először tettem a vállamra palástot, rögtön éreztem annak irtóztató súlyát, s azóta is mindig nehéznek érzem. Mert éppen ezen eszmélődések közepette folyamatosan és egyre erőteljesebben tudatára ébredtem annak, hogy egy évszázados közösség tagja vagyok, mi több, én önmagamban nem lennék senki sem. Csak ez a közösség ad nekem identitást és csak ennek a közösségnek, a szentek közösségének a részeként nyerhetek felhatalmazást arra, hogy Isten nevében kiálljak. Ez viszont azt jelenti, hogy számomra a lelkipásztori tudat az egyház öntudata, s mint ilyen folyamatos és időtlen. A lelkipásztori tudat nem más, mint Krisztus testének, az egyháznak a megnyilvánuló öntudata a lelkipásztorban. Emlékszem a pillanatra, amikor erre ráeszméltem, s ily módon lelkipásztorként öntudatra jutottam. Felemelő és ijesztő pillanat volt, hiszen itt számomra végérvényesen világossá vált az a szellemi valóság, ami mindig is működött bennem, még akkor is, amikor még öntudatlanul voltam az, aki valójában voltam, s akivé azóta is folyamatosan leszek. Ez életem méltósága és egyben feszültsége. Hiszen ki bírja elviselni azt a tudatot, hogy benne és általa Isten akar megjelenni? Sőt inkább azon csodálkozom, hogy nem rogy össze az ég, amikor azt merészelem mondani, hogy amit mondok, az Isten szava. Igen, van valami elviselhetetlen abban a református tételben, hogy *praedicatio Dei est verbi Dei*. A hirdetett Ige Isten ígéje. Ez valóban botrányos, hiszen ez feltételezi azt a képességet, hogy önmagam gondolatait meg tudjam különböztetni Isten igazságától. Ám mégis így van. Ezért hát nem maradt más, mint az Ige igazságában való folyamatos önreflexió, az önkorrekcióna való képesség folytonos fenntartása, az Igének való kitettség állandó vállalása. Ez számomra a lelkipásztori tudat soha meg nem haladható feszültsége, a folyamatos intellektuális erőfeszítés, hogy meg tudjam különböztetni Isten igazságát a magam baromságaitól.

S hogy ez a feszültség még tovább fokozódjék, szólnom kell arról is, hogy történetem folyamán miként konfrontálódott lelkipásztori tudat és lelkipásztori szerep. A kettő nem ugyanaz. A lelkipásztori tudat számomra teológiai és ismeretelméleti kategória, míg a lelkipásztori szerep inkább szociológiai, noha nyilván nemcsak az.. S noha a kettő nyilván nem független egymástól, sőt nagy baj lenne, ha függetlenednének egymástól, azt azért minden lelkipásztor átéli, hogy az egyház, mint szociológiai valóság által a lelkipásztorra testált szerep és elvárás nem feltétlenül fedi az egyház spirituális valóságában megvalósuló lelkipásztori tudatot.

Az én életemben a lelkipásztori tudat volt mindig is a domináns. Noha a hagyományos lelkipásztori szerep nem idegen tőlem, mondhatnám otthonról hozom, s azt hiszem, hogy valamilyen szinten minden szempontból meg tudok felelni a szerepelvárásoknak, mégis, az én reflexív lelkipásztori tudatom soha nem engedte, hogy lelkipásztori szerepem természetes, magától értetődő, vagyis foglalkozásszerű legyen a számomra. És ez nem azért van, mert úgymond intézményi lelkipásztor vagyok, hanem mert alkatomnál fogva reflexív vagyok, és meglehetősen riadalommal tölt el, ha valamit magától értetődőnek tartok. Ez a biztos jele annak, hogy valamit nem értek. Ezért aztán önmagam lelkipásztori léte, mint az egyház öntudatának megnyilvánulása bennem és általam folyamatos reflexió tárgya. Arról tehát nem igazán

merek és tudok számot adni, hogy miért lettem lekipásztor. Arról viszont igen, hogy miként válok azzá Igéje és Szentlelke által. Miután nem lettem se erdész, se cukrász, nem maradt számomra más út.

Köntös László